

**Polityka kryminalna:
między teorią
a praktyką.**

**Księga jubileuszowa
profesor
Janiny Błachut**

**Magdalena Grzyb
Krzysztof Krajewski**
redakcja

Kraków 2022

Słowo wstępne

Nie jestem w tej chwili w stanie ustalić dokładnej daty, kiedy po raz pierwszy spotkałem Jubilatkę, ale musiało to być w 1978 r., czyli w roku, w którym został formalnie powołany do życia – w ramach ówczesnego Instytutu Prawa Karnego Uniwersytetu Jagiellońskiego – Zakład Kryminologii, który następnie w 1980 r. został przekształcony w Katedrę Kryminologii UJ. Piszący te słowa Krzysztof Krajewski był już wówczas od dwóch lat asystentem w Zakładzie Postępowania Karnego kierowanym przez profesora Stanisława Waltosia. Moje zatrudnienie było wynikiem rekomendacji profesora Andrzeja Gaberlego, także pracownika Katedry Postępowania Karnego, którego zamiarem było utworzenie jednostki badawczo-dydaktycznej w obszarze kryminologii. Przez dwa lata profesor Gaberle i ja stanowiliśmy „zaczyn” krakowskiej kryminologii, funkcjonujący jednak – na bardzo przyjacielskich warunkach – w ramach Zakładu Postępowania Karnego. Do utworzenia samodzielnej jednostki potrzebne było zatrudnienie trzeciej osoby i profesor Andrzej Gaberle prowadził poszukiwania odpowiedniego kandydata lub kandydatki. W 1978 r. w pewnym sensie „spadła mu jak z nieba” szanowna Jubilatka, osoba idealnie „pasująca” do profilu nowo tworzonej jednostki.

Posiadająca już wówczas stopień doktora Janina Błachut przyszła do Zakładu Kryminologii po części „z zewnątrz”, ale w najlepszym tego słowa znaczeniu. Studia prawnicze ukończyła bowiem co prawda

w 1974 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim, ale stopień doktorski uzyskała w Instytucie Państwa i Prawa (jak wówczas nazywał się dzisiejszy Instytut Nauk Prawnych) Polskiej Akademii Nauk, właśnie w 1978 r. Był to wynik odbycia przez nią w latach 1974–1978 studiów doktoranckich prowadzonych wówczas w Warszawie w Zakładzie Kryminologii w PAN. Był to w tamtym czasie właściwie jedyny w Polsce akademicki ośrodek badawczy prowadzący badania kryminologiczne, przede wszystkim o empirycznym charakterze. Istniejący już wtedy Instytut Problemów Przestępczości (jeden z poprzedników dzisiejszego Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości) był jednostką resortową umiejscowioną przy Prokuraturze Generalnej PRL. Zakład Kryminologii PAN, założony w latach 50. XX stulecia przez prof. Stanisława Batawię – po tym, jak kryminologia jako dyscyplina nauki przestała być uznawana za „naukę burżuazyjną” – był niewątpliwie ośrodkiem badawczym na bardzo wysokim poziomie merytorycznym i metodologicznym, skupiającym szereg wybitnych badaczy, którzy wywarli olbrzymi wpływ na rozwój polskiej kryminologii. Należał do nich Stanisław Szelhaus, pierwotny opiekun rozprawy doktorskiej Jubilatki – po jego tragicznej śmierci obowiązki te przejął Jerzy Jasiński. Ukończenie studiów doktoranckich z zakresu kryminologii – a jak wspomina Jubilatka, były to autentyczne studia, a nie tylko „pisanie doktoratu” – czyni profesor Janinę Błachut jedynym dotychczas pracownikiem Katedry Kryminologii UJ, który odbył nie tylko studia prawnicze, ale także w zakresie kryminologii. Wszyscy pozostali to prawnicy, którzy co najwyżej uzupełniali swą wiedzę studiami i stopniami w zakresie socjologii czy psychologii.

Stopień doktora Jubilatka uzyskała w 1978 r. na podstawie rozprawy pt. *Kobiety recydywistki w świetle badań kryminologicznych*. Był to znakomity przykład kryminologii empirycznej w stylu „kryminologii warszawskiej”, który przeniosła ona następnie na grunt krakowski. W każdym razie profesor Andrzej Gaberle w tym samym roku skorzystał z nadarzającej się okazji w postaci kandydatki ze stopniem doktorskim i Jubilatka znalazła zatrudnienie na Alma Mater Jagiellonica. Spełnione zostały tym samym wymogi dotyczące stanu osobowego i mógł zostać utworzony osobny Zakład Kryminologii. W ten sposób rozpoczęła się kariera akademicka Jubilatki na Uniwersytecie Jagiellońskim, z którym pozostała związana przez cały okres swojej aktywności zawodowej.

W następnych latach Jubilatka kontynuowała swoje zainteresowania badawcze w obszarze stanowiącym wówczas w polskiej kryminologii *terra incognita*, a mianowicie przestępczości kobiet i prawno-karnej na nią reakcji. Jej zainteresowania w tym obszarze w latach 80. skoncentrowały się na problematyce polityki karnej realizowanej przez sądy wobec sprawczyń przestępstw. Pogłębienie znajomości tej problematyki, zapoznanie się z najnowszymi osiągnięciami badawczymi w tym obszarze w literaturze światowej oraz zaprojektowanie własnych badań empirycznych zostało umożliwione Jubilatce poprzez uzyskanie stypendium Fundacji im. Alexandra von Humboldta. Dzięki temu stypendium odbyła ona w latach 1985–1986 oraz w 1989 r. dwa staże naukowe w Instytucie Maxa-Plancka Zagranicznego i Międzynarodowego Prawa Karnego we Fryburgu Bryzgowijskim. W oparciu o obszerne i w ówczesnych warunkach nowatorskie metodologicznie badania empiryczne Jubilatka przygotowała rozprawę habilitacyjną pt. *Sądowy wymiar kary wobec kobiet* (Kraków 1988), w oparciu o którą uzyskała w 1988 r. na Wydziale Prawa i Administracji UJ stopień naukowy doktora habilitowanego.

Lata następne przyniosły udział Jubilatki w kilku ważnych empirycznych projektach badawczych, krajowych i zagranicznych. Co ciekawe, chodziło o projekty dotyczące przede wszystkim zagadnień procesowych, realizowane w Katedrze Postępowania Karnego UJ. Przede wszystkim wskazać tutaj należy polsko-niemiecki projekt dotyczący relacji prasowych w procesie karnym (*Kriminalberichterstattung in der Tagespresse in Deutschland und Polen*), realizowany w latach 1990–1995 we współpracy z ośrodkami naukowymi w Norymberdze-Erlangen i w Heidelbergu. Dwa inne projekty w tym obszarze miały charakter krajowy: *Instytucje procesowe jako instrumenty polityki karnej* (1988–1990) oraz *Przewlekłość procesu karnego i środki służące jego przyspieszeniu* (2003–2005). Wspomnieć także należy projekt *Przestępczość i inne zachowania dewiacyjne dzieci i młodzieży na terenie Krakowa* realizowany latach 1999–2000 przez Katedrę Kryminologii UJ we współpracy z Kriminologisches Forschungsinstitut Niedersachsens w Hanowerze. Udział we wszystkich tych projektach badawczych, poza istotnym wkładem w poszerzenie wiedzy na temat funkcjonowania instytucji wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych oraz zjawisk przestępczych, ugruntował bardzo wysoką pozycję Jubilatki jako

specjalistki w zakresie metodologii empirycznych badań kryminologicznych i prawoznawczych.

Pierwsza dekada obecnego stulecia przyniosła pojawienie się nowego obszaru zainteresowań badawczych Jubilatki, a mianowicie teoretycznych i praktycznych zagadnień pomiaru zjawiska społecznego przestępczości i interpretacji oficjalnych danych statystycznych w tym obszarze. Plonem tych zainteresowań stała się wydana w 2007 r. monografia pt. *Problemy związane z pomiarem przestępczości* (Wydawnictwo Wolters-Kluwer). To wnikliwe opracowanie dotyczy nie tylko teoretycznej interpretacji znaczenia dla kryminologii danych statystycznych na temat przestępczości gromadzonych przez policję, prokuraturę, sądy i inne instytucje, ale stanowi także nieodzowny przewodnik dla tych, którzy w oparciu o oficjalne dane statystyczne chcą wypowiedzieć się w jakikolwiek sposób na temat rozmiarów, nasilenia, dynamiki i struktury przestępczości. W oparciu o tę monografię Jubilatka w 2008 r. uzyskała tytuł naukowy profesora.

Profesor Janina Błachut ma na swoim koncie nie tylko liczne, wspomniane wcześniej osiągnięcia naukowe. Przez cały okres swojej kariery akademickiej była cenionym przez studentów dydaktykiem. Od szeregu lat prowadzi na Wydziale Prawa i Administracji UJ cieszący się dużą popularnością wśród studentów wykład pt. „Polityka kryminalna”, którego tematyka stała się inspiracją dla tytułu niniejszego zbioru artykułów ofiarowanych Jubilatce. Prowadzi także oczywiście seminarium magisterskie i była promotorem kilkudziesięciu prac magisterskich przygotowanych w Katedrze Kryminologii UJ. Wreszcie pod jej opieką stopnie doktorskie uzyskali Tomasz Kozioł, Adam Bulandra, Maria Stożek oraz Magdalena Grzyb. Jest także współautorką (wraz z Andrzejem Gaberlem i Krzysztofem Krajewskim) podręcznika pt. *Kryminologia*, który ukazał się w 1999 r. Aczkolwiek od wielu lat nie był on wznawiany, jest wciąż cenną pomocą dydaktyczną dla studentów i doktorantów zajmujących się problematyką kryminologiczną.

Nie można wreszcie pominąć bardzo istotnych zasług Jubilatki jeśli chodzi o działalność organizacyjną na Uniwersytecie Jagiellońskim i jego Wydziale Prawa i Administracji. Wśród licznych form aktywności Jubilatki w tym zakresie na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat wymienić należy przede wszystkim pełnienie w latach 2008–2016 funkcji Prodziekana Wydziału Prawa i Administracji UJ, w okresie

Słowo wstępne

kadencji profesor Krystyny Chojnickiej jako Dziekana Wydziału. W okresie tym Jubilatka położyła olbrzymie zasługi m.in. w przygotowaniu zasad nowego programu studiów prawniczych, dostosowanego do wymogów europejskich.

Zgodnie z tradycją akademicką przyjętą w Polsce na uniwersyteckich wydziałach prawa (ale nie tylko) niżej podpisani, a także koleżanki, koledzy oraz wychowankowie profesor Janiny Błachut z Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale również z innych ośrodków akademickich, chcieliby ofiarować Jubilatce tradycyjny tom zawierający dedykowane jej prace.

Ad multos annos, droga Pani Profesor, droga Jasiu!

*Magdalena Grzyb
Krzysztof Krajewski*